

CÔNG NHÂN NHẬP CƯ VÀ VIỆC TÌM KIẾM BẠN ĐỜI

BÙI THỊ THANH HÀ¹

Đặt vấn đề

Quá trình đô thị hoá, công nghiệp hoá cùng với sự biến động của thị trường lao động, nhiều loại hình doanh nghiệp hình thành là nơi thu hút nhiều lực lượng lao động ở các khu vực lân cận và các tỉnh khác tạo nên một làn sóng di dân rất mạnh mẽ tới Hà Nội trong thời gian gần đây. Lực lượng lao động này trẻ, khỏe, có trình độ học vấn khá cao và phần lớn chưa có gia đình. Họ gia nhập đội ngũ công nhân Thủ đô và làm cho chất lượng đội ngũ công nhân Thủ đô biến động mà nhiều nghiên cứu về công nhân trong thời gian qua đã chỉ ra.

Trên thực tế, đã có những công nhân nhập cư tự tạo lập cho chính mình một cuộc sống tương đối ổn định và sự chuẩn bị khá vững chắc cho tương lai. Tuy nhiên bức tranh toàn cảnh về đời sống và việc làm của họ chưa được mô tả một cách đầy đủ với những biến động hàng ngày hàng giờ tại doanh nghiệp (DN) cũng như nơi sống. Trong đó, tìm kiếm bạn đời với những thuận lợi và khó khăn là một trong những vấn đề thú vị và hấp dẫn liên quan nhiều tới DN mà bài viết này phân tích thông qua nghiên cứu năm 2008².

Nội dung

1. Vài nét về công nhân nhập cư

Đa số công nhân nhập cư còn rất trẻ, độ tuổi dưới 30, có số năm làm việc tại Thủ đô khoảng dưới 10 năm và đa số chưa có gia đình (chiếm trên 70%). Họ rời quê hương sau khi học xong phổ thông trung học (khoảng 18 tuổi). Trong các DN mà chúng tôi khảo sát, có 76,2% tỷ lệ nữ và 23,8% nam. Có 73,4% có hợp đồng lao động trên 1 năm. Có 88,7% tham gia đóng bảo hiểm xã hội mà chủ yếu rơi vào DN cổ phần (90,4%) và liên doanh (100%).

Khoảng 90% công nhân nhập cư làm việc hiện được đào tạo dưới 1 năm, trong đó có 56,7% chỉ được đào tạo dưới 6 tháng. Thời gian đào tạo của họ từ 6 tháng đến 1 năm (chiếm gần 90%), trong đó được đào tạo dưới 6 tháng tới 56,7%. Nơi đào tạo của họ cũng rất đa dạng: tại trường nhà nước, trung tâm tư nhân, trung tâm đoàn thể, trường của DN và vừa học vừa làm nhưng chủ yếu được đào tạo theo hình thức vừa học vừa làm. Phần lớn công nhân nhập cư chọn làm việc tại các DN với trình độ chuyên môn, kỹ năng rất đơn giản, đôi khi họ chấp nhận công việc với mức lương thấp do đòi hỏi trình độ không cao...

¹ TS, Viện Xã hội học

² Đề tài tiềm năng của phòng Xã hội học Lao động và Nguồn Nhân lực của Viện Xã hội học năm 2008. Tên đề tài: “Đời sống và việc làm của công nhân xuất thân từ nông thôn”. Khảo sát một số doanh nghiệp tại Hà Nội với hơn 300 mẫu và hơn 30 trường hợp phỏng vấn sâu công nhân, quản lý doanh nghiệp. Thực hiện tháng 10/2008.

Công nhân thường đi làm bằng xe đạp hoặc đi bộ với trung bình khoảng 5km. Đa số phải thuê nhà trọ để ở (60%). Cuộc sống của họ luôn trong tình trạng tạm bợ và thiếu thốn. Mặc dù ở chung 2 - 4 người trong một phòng nhưng tiền nhà trọ chia ra mỗi người từ 100.000đ - 200.000đ/tháng, tiền điện nước khoảng 50.000đ/tháng. Công nhân nhập cư thường xuyên gửi tiền về gia đình, trung bình 1 năm khoảng 5 - 6 lần với số tiền 500.000 - 1000.000đ/1 lần. Số tiền nhiều hay ít tùy thuộc vào thu nhập ở mỗi ngành nghề khác nhau. Xu hướng gửi tiền về gia đình giảm dần “*còn lo ăn ở và trang bị cho cá nhân để ổn định cuộc sống tại Thủ đô mà giá cả ngày càng biến động...*”. Một số công nhân cho rằng “*việc ra Hà Nội và tìm được việc làm tự nuôi thân cũng là một hình thức giúp đỡ gia đình...*”.

Bảng 1. Mục đích công nhân nhập cư vào Thủ đô (%)

Các mục đích	Có	Không
Kiểm tiền để giúp đỡ gia đình	59,6	40,4
Thu nhập ở nông thôn quá thấp	34,8	65,2
Để có điều kiện học thêm	25,3	76,5
Ở nông thôn không có việc để làm	19,4	80,6
Không tìm được việc khác	7,2	92,8
Muốn sống ở đó	5,2	94,8
Lý do khác	4,1	95,9

Công nhân nhập cư ra Hà Nội với nhiều mục đích khác nhau (xem bảng 1). Cuộc sống ở quê hương không tìm được những công việc phù hợp mà thu nhập lại thấp. Họ sẵn sàng ra đi để tìm công việc, kiếm tiền giúp đỡ gia đình và lựa chọn thu xếp cuộc sống tương lai cho mình. Trong đó, việc ra Hà Nội để tìm cơ hội giúp đỡ gia đình chiếm ưu thế hơn cả (chiếm gần 60%). Càng những người trẻ tuổi xác định việc ra Hà Nội với mục đích này càng rõ. Gần 70% những người trẻ tuổi, với ít năm công tác (dưới 2 năm), hoặc có số tuổi đời trẻ (dưới 20 tuổi) cho rằng việc giúp đỡ gia đình là quan trọng nhất (xem bảng 2). Ví dụ, công nhân càng trẻ, mới đi làm thể hiện lý do kiếm tiền giúp đỡ gia đình mạnh mẽ hơn khi quyết định nhập cư tới Thủ đô.

Bảng 2. Lý do kiếm tiền giúp đỡ gia đình so với thâm niên công tác (%)

	2 năm trở xuống	3 - 4 năm	5 năm trở lên	Tổng
Có	65,0	58,9	48,2	59,6
Không	35,0	41,1	51,8	40,4
Tổng	56,4	17,6	26,0	100

Những công nhân tại các DN Cổ phần và Liên doanh xác định việc kiếm tiền giúp đỡ gia đình rõ rệt hơn (62,7% và 66% so với 43,3%). Họ cho rằng ra Hà Nội tìm việc vì thu nhập ở nông thôn quá thấp (chiếm 34,8% - bảng 1). Trong đó, khác biệt rõ rệt về lý do khi họ quyết định nhập cư ra Hà Nội. Ví dụ, ở ngành Dệt May, Cơ Khí chiếm tỷ lệ 40 - 42%, trong khi ở ngành Da, Giày chỉ có 26,4% tỷ lệ với nguyên nhân này.

Phân tích sâu về những thuận lợi và khó khăn của công nhân trong việc tìm bạn đời giúp chúng ta hình dung rõ hơn về đời sống và việc làm hiện nay của họ tại Thủ đô.

2. Những thuận lợi

Thủ đô là nơi diễn ra quá trình đô thị hoá mạnh mẽ, nhiều khu công nghiệp với các hình thức DN mọc lên đã thu hút nhiều lao động đến từ các tỉnh. Đây là một trong các yếu tố thuận lợi cho công nhân nhập cư trong việc cải thiện cuộc sống vật chất cũng như tinh thần. Trong đó, việc tìm bạn đời được quan niệm sẽ dễ dàng hơn cho những người nhập cư trẻ tuổi vì họ có nhiều ưu thế và có cơ hội giao lưu để mở rộng các mối quan hệ cũng như sẽ có cơ hội tiếp cận với những tiến bộ của khoa học kỹ thuật, của quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước.

Với mục đích ra Hà Nội kiếm tiền để trợ giúp gia đình và tạo lập cuộc sống mới cho bản thân, nhiều công nhân coi đó là điều kiện khá ổn định, dần chấp nhận để tạo lập cuộc sống mới. Môi trường Thủ đô sẽ giúp họ có những điều kiện thoải mái, thuận lợi hơn để lựa chọn bạn đời. "*Em nghĩ ra Hà Nội nhiều cơ hội cho cả công việc lẫn cuộc sống riêng tư. Nhiều người quen sẽ giúp nhau nhiều hơn...*" (Nam, công nhân Công ty Giày Hà Nội).

Hầu hết những công nhân nhập cư ra Hà Nội đều dựa vào các mối quan hệ rộng rãi từ người thân và bạn bè. Đây cũng là một trong những mạng lưới xã hội làm cơ sở để giúp người công nhân tạo lập thêm các mối quan hệ và tạo khả năng tìm bạn đời dễ dàng hơn.

Họ trẻ trung và năng động nên sẵn sàng đối mặt với những biến động hàng ngày trong công việc và đời sống tại Thủ đô. Thực tế yếu tố này là lợi thế mạnh nhất đối với công nhân trẻ tuổi trong quá trình tìm bạn đời.

Đa số công nhân nhập cư ra Thủ đô từ khoảng thời gian 6 tháng trở lên mới có thể tạm ổn với công việc của các công ty và dần cải thiện cuộc sống của cá nhân. Thực tế cho thấy, công nhân nhập cư đang sống ở những nơi rất tạm bợ nhưng họ vẫn cho là thuận tiện vì họ thường chọn nơi thuê nhà ở gần với nơi làm việc. Họ lựa chọn những bạn bè cùng quê, cùng nơi làm việc để cùng ở chung cho giảm nhẹ số tiền thuê nhà và sinh hoạt rất đơn giản. Những người có cùng hoàn cảnh sống với nhau còn có thể giúp nhau trong công việc và cuộc sống.

Nguồn động viên lớn của họ là gia đình. Mặc dù lên Thủ đô tìm việc với mục đích có tiền để hỗ trợ gia đình, nhưng nhiều gia đình cũng sẵn lòng trợ giúp cho con cái họ nếu có điều kiện. Tuy nhiên, sự hỗ trợ từ phía gia đình chủ yếu là động viên bằng tinh

thần. Đây cũng là một yếu tố thuận lợi giúp người công nhân trong việc tìm bạn đời.

3. Những khó khăn

a) Về công việc

Hầu như ai cũng gặp khó khăn khi mới bắt đầu làm quen với hoàn cảnh sống và công việc mới. Đối với công nhân nhập cư thì những khó khăn của họ lại đặc biệt hơn khi phân tích những yếu tố liên quan đến việc tìm bạn đời của mỗi người. Xin vào DN, thay đổi công việc, di chuyển DN cũng mang nhiều sắc thái khác nhau. Chính những yếu tố này tạo nên tính không ổn định trong đội ngũ công nhân này và dẫn đến những khó khăn khi tìm bạn đời.

Ban đầu, hầu như những công nhân nhập cư đều xin vào những DN do có người quen (chiếm 52,7%), do DN tuyển (chiếm 30,4%) và qua trung tâm giới thiệu việc làm (chiếm 11,9%).

Họ lựa chọn vào các DN này với hy vọng có bảo hiểm xã hội (chiếm 64,8%) và có việc làm thường xuyên, ổn định thu nhập (chiếm 42%) và có điều kiện thuận lợi trong cuộc sống (như DN có hợp đồng dài hạn, ở gần nhà trọ, công việc nhẹ nhàng...). Một khi các mục tiêu này không được đáp ứng thì công nhân cố gắng thực hiện di chuyển nơi làm việc. Nhưng không phải ai cũng làm được điều đó. Những công nhân được đào tạo ở trường nhà nước, được đào tạo với thời gian nhiều hơn, những người có nhiều năm công tác và nam giới thường có lợi thế, có kinh nghiệm và khả năng quyết định di chuyển nơi làm việc nhiều hơn.

“Em đến Hà Nội, xin vào DN khác nhờ người quen là cô họ, sau 1 tuần thấy công việc ở đó đòi hỏi chuyên môn cao hơn mà việc làm lại căng thẳng thế là em rủ mấy người nữa bỏ đi xin vào công ty này. Thực tế em vào đây đã 5 năm nhưng nếu cảm thấy không phù hợp với khả năng của mình thì cũng vẫn sẵn sàng đi tìm doanh nghiệp khác miễn sao có công việc ổn định và thu nhập cao hơn ....” (Nữ công nhân, Công ty Cổ phần Dệt len Mùa đông).

Số liệu định lượng cho thấy, có hơn 22% thực hiện việc di chuyển nơi làm việc, trong đó gần 40% di chuyển sang các DN khác do không có việc làm ổn định. Với mục đích ra Thủ đô để kiếm tiền nuôi thân và hy vọng có tiền gửi về gia đình nên nơi nào không có việc ổn định ảnh hưởng trực tiếp tới thu nhập là họ quyết định chuyển đi DN khác. Chủ tịch Công đoàn của một Công ty Cổ phần có tâm sự: *“Trung bình mỗi tháng, một công nhân nhận được khoảng 700 - 800 ngàn đồng, thậm chí thấp hơn. Trong khi đó, đa số công nhân từ các miền quê ra đều muốn bằng mọi cách phải có tiền gửi về cho gia đình, ngoài việc tự lo cho bản thân. Chính khoảng cách chênh lệch giữa mức lương và nhu cầu kiếm tiền khiến công nhân trôi nổi từ công ty này sang công ty khác”...*

Không có bảo hiểm xã hội cũng là lý do mà người công nhân thấy cần phải di chuyển DN. Nhiều người hy vọng đi làm có nơi chắc chắn cho họ về già, có bảo hiểm

sẽ mang lại tâm lý ổn định và họ cảm thấy “được quan tâm”. Họ cho rằng làm trong các cơ sở mà có bảo hiểm “vẫn chắc chắn hơn là không có”. Tiêu chuẩn để có bảo hiểm ở một số công ty cổ phần cũng không phải đơn giản. Có doanh nghiệp yêu cầu người công nhân phải có “2 năm liên tục là lao động xuất sắc”. Điều đó đồng nghĩa với việc liên tục đi làm trong mọi tình huống kể cả ốm đau dù thời gian làm việc, cường độ công việc căng thẳng đến mấy. Cũng có những thanh niên có thể vượt qua giai đoạn này, nhưng một số người đã có gia đình thì việc chăm sóc con nhỏ cũng chiếm nhiều thời gian nên mong có bảo hiểm xã hội lại quá khó đối với họ. *“So với các bạn trẻ ở đây, tiêu chuẩn để được tham gia đóng bảo hiểm xã hội dễ hơn em vì họ chưa có gia đình, họ chưa phải chi tiêu nhiều thời gian cho việc chăm sóc con nhỏ... nên 2 năm đối với họ quá đơn giản. Còn em thì phải chăm con khoẻ mạnh cũng như đau yếu, vì thế số ngày nghỉ nhiều là không đủ thời gian và tiêu chuẩn để được đóng bảo hiểm xã hội...”* (Nữ công nhân, Công ty May 10/10).

Những khó khăn khi mới bắt đầu làm công nhân bao gồm “tay nghề chưa đáp ứng được với công việc” (chiếm 49,5% tỷ lệ công nhân khẳng định điều này) và “phải làm quen với lao động dây chuyền”(35,3%); “làm theo ca kíp” (27,2%) hay “phải làm thêm nhiều giờ” (23,4%) đã làm cho công nhân nhập cư lo lắng và mệt mỏi. Nhất là đối với những người mới nhập cư làm việc trong các DN Liên doanh, công nhân các ngành Dệt May cảm thấy nặng nề hơn khi gặp phải những thực tế này. Bên cạnh đó, quan hệ đồng nghiệp xa lạ (22,8%) cũng là một trong các khó khăn mà công nhân băn khoăn khi họ mới nhập cư. Nhiều người đã chia sẻ với chúng tôi những khó khăn này. *“Khi mới ra đây làm em rất mệt mỏi vì lúc đầu chưa quen với công việc của công ty, phải làm dây chuyền, phải đi làm theo ca... mệt khác quan hệ đồng nghiệp mới mẻ, cảm thấy xa lạ với nhau... mãi cho tới mấy tháng sau em mới có thể quen được và thích nghi với công việc mới, có những bạn bè thân thiết hơn và mọi sinh hoạt của Thủ đô...”* (Nữ công nhân quê Hà Tây, Công ty Giày Hà Nội).

Áp lực kiếm tiền, quá trình làm ca kíp, thêm giờ... khiến đa số công nhân không còn thời gian để giải trí, phát triển văn hoá tinh thần cho bản thân. Nghiên cứu đã chỉ ra có tới hơn gần 80% công nhân không nghe đài, nghe nhạc, đọc báo. Có 81,5% công nhân không có hoạt động thể dục thể thao. Có 83,1% không hề đọc tài liệu chuyên môn. Xem tivi là hình thức giải trí phổ thông nhất mà họ cũng ít khi xem. Trong những ngày nghỉ công nhân chủ yếu về thăm gia đình, quê hương (chiếm 79%). Những hoạt động khác không đáng kể. Họ cho biết, *“sau giờ làm việc không còn thời gian nữa, đã quá mệt vì công việc và thêm nữa không có phương tiện để có thể tham gia bất cứ một hoạt động nào khác”*. Hơn nữa có muốn tham gia gì thêm hay vui chơi giải trí cũng không thể vì *“nhà ở quá chật chội, lại không có tiền”* cho những hoạt động đó.

Như vậy, thiếu tiền, thiếu sức khoẻ và thời gian là những khó khăn ảnh hưởng nhiều nhất đến việc tìm bạn đời của người công nhân nhập cư.

b) Môi trường, điều kiện làm việc

Làm việc trong một môi trường chỉ toàn nữ hay toàn nam cũng là yếu tố gây khó

khăn cho công nhân trong việc tìm bạn đời. Chẳng hạn ở các công ty Dệt May hay Da Giày “Vào đến nơi làm, về nhà trọ... đều gặp nữ, đây chuyên của em toàn là nữ - trên 100 đưa con gái. Ngày thường làm từ sáng tới chiều tối, đó là chưa kể tăng ca, ngày nghỉ thì rất ít, chỉ có 1 buổi trong 1 tuần... Chả ai dám hẹn hò với công nhân đi sớm về muộn như chúng em” (Nữ công nhân Công ty Giày Hà Nội).

Mong muốn di chuyển với nhiều lý do đã được phân tích ở trên trong đó bao gồm cả cơ hội tìm bạn đời. Các khả năng để công nhân nhập cư có thể di chuyển thuận lợi hay không cũng đồng nghĩa với việc họ có cơ hội giao lưu rộng rãi và cơ hội tìm bạn đời dễ dàng hay không. Những nữ công nhân nhập cư khó có cơ hội tìm bạn đời hơn nam công nhân. Nhiều người đã ra Hà Nội làm nhưng có được người yêu tận quê lại là diễm phúc với họ và “trở về quê để lấy chồng” là dự định cho tương lai của họ nếu không muốn để tình trạng lỡ dở.

Tham gia đào tạo thêm là một trong những điều kiện để có thể tăng cơ hội thăng tiến hoặc thay đổi công việc cho người công nhân. Với những công nhân tham gia học tập hay đào tạo thì cái khó khăn lại tăng lên gấp bội mặc dù đi học “là cơ may làm thay đổi cuộc sống của những người nhập cư...”. Số người tham gia học thêm rất ít. Mà họ chủ yếu học thêm về chuyên môn. Ngoài ra học thêm về văn hoá, tin học, vi tính và ngoại ngữ, nơi học chủ yếu bên ngoài DN. Số tiền thuê nhà trên dưới 200.000đ/tháng và chi tiền học thêm một tháng khoảng 400 - 500.000đ đã là một khoản rất tốn kém so với đồng lương của người công nhân hiện nay.

Có công nhân cho biết, nhiều khi mình đi học còn gặp khó khăn trong vấn đề giờ giấc. Có khi giờ học và ca làm trùng nhau nên phải nhờ người khác cho đổi ca, hôm nào không đổi ca được thì phải xin công ty cho nghỉ và cũng ít có thời gian tăng ca nên thu nhập giảm rõ rệt... Cuộc sống với họ thật khó khăn “*mà muốn thay đổi chỉ có cách duy nhất là đi học nên sẽ phải cố gắng thật nhiều...*”.

Công nhân muốn có thời gian và cơ hội để giao tiếp tăng thêm các mối quan hệ trong cuộc sống. Thực tế, với môi trường, tình trạng công việc và áp lực kiếm tiền không cho phép họ thực hiện mong muốn của mình. Chính vì thế mà họ thường chỉ trông chờ vào những chương trình hoạt động của công ty để có thể cải thiện tình trạng hiện tại.

c) Đời sống, sinh hoạt

Công nhân bắt đầu công việc từ sáng đến chiều tối trong xưởng. Suốt ngày vùi đầu trong may vá, công tác, trong tiếng ồn của máy móc... nhưng “vẫn trông chờ tăng ca”. “Tăng ca để thêm tiền lương, được ít trăm nữa cũng đỡ phần nào”. Họ không quản mọi khó khăn để học hành, nâng cao tay nghề... Tuy nhiên, gánh nặng cuộc sống hàng ngày đã buộc họ phải từ chối những buổi vui chơi giải trí, sinh hoạt cộng đồng, những hoạt động thanh niên....

Bên cạnh đó, họ còn có các quan hệ với bạn bè, với đồng nghiệp. “*Đâu phải chỉ có làm với ăn không đâu, chúng em còn phải tham dự đám cưới, đám hỏi, sinh nhật...*”

Mỗi đám cách đây vài năm có thể đi 50.000 đồng nhưng giờ phải 100.000 đồng mới "đám" đi. Chuyện cưới xin thì gần như tháng nào cũng có, không bạn ở quê thì bạn trong tổ sản xuất... nên khoản chi ngoài luồng này cũng làm cho công nhân khó thêm, eo hẹp thêm... khó theo kịp đời sống khi giá cả ngày một biến động..." (Nữ công nhân, Công ty Dệt May 10/10).

Cuộc sống công nhân nhập cư càng khó khăn hơn trước những biến động của giá cả thực phẩm, hàng tiêu dùng trong khi mức lương khiêm tốn của họ vẫn không thay đổi. Nhiều công nhân bày tỏ "lương tăng lên một tí thì đỡ biết mấy". "Chúng em không sợ cực nhọc trong công việc nhưng sợ đồng lương không đủ sống. Giá cả cứ mỗi ngày mỗi lên trong khi đó lương thì... không tăng".

Mặt khác, đời sống công nhân lại thiếu những sân chơi miễn phí nên muốn giải trí để tái sản xuất sức lao động cũng phải tốn tiền, họ không thể tiếp cận được với những hoạt động như thế. Một số công nhân đề đạt: "Ở các khu công nhân tập trung đông nên thường xuyên tổ chức những sân chơi miễn phí vào cuối tuần. Ở đây công nhân chúng tôi đang thiếu những sân chơi như vậy!".

Bữa ăn của công nhân chưa thể đủ chất dinh dưỡng (rau, cá kho khô mặn quên, vài quả cà pháo muối hoặc dưa chua...) cùng nhiều lo toan cho ngày vào ca, cho những người thân ở quê chờ tiền gửi về. Công nhân chia sẻ: "Em ở quê nhà nghèo, ba mẹ làm nông mùa được, mùa mất. Đi làm công nhân tưởng sướng, ai ngờ tiền tiết kiệm gửi về tháng chưa được vài trăm!" (Nữ công nhân, Công ty May quê Thanh Hóa).

"Lương cơ bản của em gần 900.000 đồng, cộng thêm phụ cấp này nọ được chưa đến 1,5 triệu đồng nhưng tiền nhà đã gần 200.000 đồng, thực phẩm cái gì cũng tăng hết". Chính vì vậy công nhân phải cắt xén đủ bề, từ việc hạn chế mua quần áo, tìm hàng giảm giá, đồ cũ để dùng... nhưng vẫn thấy túng thiếu vào cuối tháng.

Do biến động của thị trường, mọi cái đều tăng giá mà lương công nhân vẫn không thay đổi hoặc chỉ tăng chậm không bù được với giá thị trường nên ai cũng rơi vào cảnh khó khăn. Nhiều người dù biết chỉ "đủ nuôi cái miệng" nhưng vẫn phải gắn với cuộc đời công nhân vì: "Về quê làm gì, mùa màng có ít việc xong rồi chẳng biết làm gì, ở đây chịu khó làm có công việc thường xuyên!".

Một số nữ công nhân đã tự lên kế hoạch, sắp xếp cho mình cuộc sống trong thời gian tới. Có người đã có người yêu, dự định thêm một thời gian nữa cưới nhau thì phải trở về quê sống. Hoặc để cải thiện tình trạng vợ chồng gần nhau, hoặc còn phải trông nom cha mẹ già, hoặc để cải thiện cuộc sống vì cả hai lương quá thấp không thể sống tại Thủ đô lại phải thuê nhà với giá cả bất ổn như hiện nay... Nên nếu có về quê thì cũng kiếm việc gì đó để có tiền sống hoặc là mở một cái quán con để bán hàng ...

Rời vùng quê nghèo khó, ra thủ đô làm trong các DN, công ty cổ phần với hy vọng cải thiện cuộc sống, nhiều công nhân nữ nếu không có kế hoạch tương lai cho mình, lại bị cuốn theo công việc, cơm áo gạo tiền, không có cơ hội giao lưu kết bạn,

khi nhìn lại thì đã quá lứa, lỡ thì... Tình trạng nữ công nhân bỏ về quê... lấy chồng làm cho nhiều DN càng thiếu hụt công nhân. Thực tế chỉ vì nhiều bạn ra thành phố làm việc đã vài năm nhưng vẫn chưa có người yêu. Nếu có người mai mối hay tự tìm được người yêu thì họ cũng quyết định ở nhà lấy chồng. Nhiều chị em tâm sự, sợ cứ ở thành phố làm công nhân sẽ phải chịu cảnh “gái già” như nhiều chị em cùng khu nhà trọ...

Có nam công nhân cho biết, 5 năm ra Thủ đô làm công nhân nhưng chẳng dành được gì vì lương công nhân bèo bọt, nhất là thời gian gần đây, giá cả tăng chóng mặt, cuộc sống của anh thường xuyên thiếu trước hụt sau. Giờ tìm được việc ở quê, lương có thể thấp hơn nhưng chi phí rẻ, lại được gần nhà để chăm sóc mẹ già là điều anh cần cân nhắc khi quyết định trở về.

Có chị tâm sự: “Lương công nhân chỉ hơn 1 triệu đồng/tháng, nếu tăng ca thì được khoảng 1,6 - 1,7 triệu đồng. Mức lương này không đủ sống nên tôi quyết định về thăm nhà và ở lại quê tìm việc khác” (Nữ công nhân Công ty May).

Nhưng cũng có chị chia sẻ: “Thật tình em cũng chán lắm nếu phải ở nhà sau khi lấy chồng. Tuy nhiên tuổi giờ cũng lớn mà bỏ thì biết bao giờ lấy được chồng, mà công việc của mình cũng thấy chưa ổn, lương thì thấp chỉ vui vì có công việc và bạn bè nơi đây đã quen thuộc...” (Nữ công nhân Công ty Dệt len Mùa đông).

Trước những khó khăn thực tế, việc tìm bạn đời đối với người công nhân nhập cư càng khó khăn hơn đã làm thay đổi quan niệm của họ. Những kỳ vọng khi ra Thủ đô cũng thay đổi theo năm tháng, đặc biệt là quan niệm về tiêu chuẩn chọn bạn đời của mỗi người. Nhiều nữ tâm sự, “Lúc đầu thì sợ lắm không dám nghĩ gì cả chỉ cần có công việc và cuộc sống ổn định. Sau đó, khi ổn định dần cuộc sống mới dám nghĩ đến cần có người yêu, có tiêu chuẩn này tiêu chuẩn kia... Muốn có người bạn trai đẹp trai, hiền lành, chịu khó làm ăn, hiểu mình và có công việc ổn định. Đây chỉ là ước mơ thôi... Giờ cũng thay đổi đơn giản hơn chỉ cần hiền lành và có công việc ổn định” (Nữ công nhân công ty Giày Ngọc Hà).

Quan niệm của nam và nữ trong việc tìm bạn đời khác nhau tùy thuộc vào mục đích nhập cư của họ. “Nam thì nghĩ đơn giản hơn, theo em, họ cho rằng với những cô gái ra Hà Nội tìm kiếm việc làm rất dễ chấp nhận nhau để sống tại Hà Nội hơn. Nhưng đó là với những cô gái muốn tách hẳn quê hương để kiếm kế sinh nhai tại Hà Nội. Còn với những người phải kiếm tiền gửi về quê cho gia đình thì lại khó khăn kiểu khác. Mặc dù họ có thể ở lại Hà Nội nhưng vì hoàn cảnh thì họ sẵn sàng trở về quê ngay vì họ cũng có những lý do riêng” (Nữ công nhân, Công ty Dệt len Mùa đông).

Mặc dù vậy, để có thể có một gia đình đơn giản thì điều đó cũng không dễ dàng với họ.

4. Mong muốn của công nhân nhập cư

Các phân tích trên đã bộc lộ những mong muốn của người công nhân nhập cư trong giai đoạn hiện nay. Mong công việc ổn định, cải thiện tình trạng, môi trường làm

việc và tăng lương, thu nhập đảm bảo cuộc sống là mục tiêu đầu tiên để công nhân có thể có các điều kiện cơ bản giúp họ tìm bạn đời được dễ dàng hơn.

Nhiều công nhân mong DN quan tâm cho họ được đóng bảo hiểm xã hội để có thể gắn bó với DN hơn, họ yên tâm làm việc vì được đảm bảo các chế độ khi về già.

Doanh nghiệp và công đoàn điều chỉnh công việc và tổ chức những cuộc giao lưu với các DN khác trên địa bàn là một trong các điều kiện giúp cho công nhân có cơ hội mở rộng các mối quan hệ bạn bè giúp nhau trong công việc và cuộc sống. Hơn nữa có cơ hội nhiều hơn trong việc tìm bạn đời cho họ. Họ cho rằng: *“Thực ra trong đời sống phải tăng lên các mối quan hệ xã hội sẽ làm cho con người ta đỡ chán chường hơn. Sẽ có nhiều giao tiếp và sẽ dễ tìm kiếm và lựa chọn bạn đời hơn”* (Công nhân nữ, quê Hà Tây, Công ty Dệt len Mùa Đông).

Xây dựng nhà ở cho công nhân với tiền thuê nhà phù hợp với khả năng của họ là mong muốn hàng ngày để họ có thể có điều kiện tốt hơn nhằm nâng cao sức khoẻ và chất lượng cuộc sống. Đây là một trong những khía cạnh giúp người công nhân sớm ổn định đời sống riêng và tự tin trong việc tìm bạn đời.

Sân chơi với người công nhân tại các khu đông công nhân trọ cũng là một trong các điều kiện nhằm cải thiện tình trạng sức khoẻ của người công nhân, giảm nhẹ những khó khăn cho họ và tạo cơ hội để nhiều người gặp gỡ nhau. Đó cũng là cách để công nhân nhập cư dễ hơn trong việc tìm bạn đời cho mình.

Doanh nghiệp nên chăng có những quỹ học bổng dành cho những công nhân đủ tiêu chuẩn để tham gia đào tạo, học tập nâng cao trình độ chuyên môn, trình độ văn hoá nhằm cải thiện tình trạng của họ. Những tiêu chuẩn này phải do chính các DN lập nên để khuyến khích công nhân.

Kết luận

Công nhân nhập cư ở Hà Nội rất trẻ trung, khỏe mạnh và đa số chưa có gia đình. Họ ra Thủ đô với mục đích kiếm tiền giúp đỡ gia đình và cố gắng tạo lập cuộc sống mới tại đây. Mặc dù có nhiều cố gắng để xây dựng cho mình một tương lai tốt, ổn định; bên cạnh những thuận lợi nhưng họ đã gặp phải khó khăn nhiều hơn trong công việc cũng như trong việc tìm bạn đời.

Những mong muốn của người công nhân được phân tích trên đây cũng chính là thể hiện mối liên quan giữa đời sống và việc làm của họ. Có thể thấy rằng, dù cố gắng để có thể dần thích nghi với công việc và DN tại Thủ đô, nhưng đối mặt với thực tế khó khăn trong việc tìm bạn đời đã làm cho nhiều bạn trẻ bối rối và đôi khi nản chí hoặc chấp nhận cuộc sống đơn điệu... cứ diễn ra hàng ngày hoặc về lại quê hương để tìm việc khác và lập gia đình.

Ngoài ra, việc công nhân di chuyển nơi làm việc để có thu nhập cao hơn cũng tác động tới tâm trạng của họ khi mới ra thành phố. Chính vì thế, việc điều chỉnh tăng lương cho công nhân và công việc ổn định là nguồn động viên tích cực và lâu dài đối

với chiến lược phát triển của mỗi DN.

Để quyền lợi của người lao động gắn chặt với quyền lợi của DN, hy vọng các cấp các ngành trong quá trình qui hoạch các khu công nghiệp nên thiết kế kèm theo khu ở cho công nhân.

Làm được những điều này là thể hiện sự quan tâm thiết thực đối với đời sống và việc làm của người công nhân nhập cư trong giai đoạn hiện nay. Trong đó, việc tìm bạn đời của họ thành công hay không tác động không nhỏ tới năng suất và hiệu quả của DN.

Mặt khác, những vấn đề liên quan đến việc tìm bạn đời của công nhân cũng tác động đến tâm trạng của họ và tạo nên những biến động về số lượng, chất lượng của đội ngũ công nhân tại Thủ đô trong thời gian tới. Chính vì vậy, trong hàng loạt các chính sách về công nhân tiếp theo cần có những thay đổi phù hợp hơn, lưu ý các khía cạnh liên quan đến việc tìm bạn đời của họ nhằm củng cố và phát triển đội ngũ công nhân trong giai đoạn mới./.